

Funded by
the European Union

Erasmus+
Enriching lives, opening minds.

Roma Influencers
Network

ROMA INFLUENCERS NETWORK/2024-1-EL01-KA220-ADU-000247507

Κλίμακα
Φορέας Ανάπτυξης Ανθρώπινου
& Κοινωνικού Κεφαλαίου
για την Αντιμετώπιση
της Κοινωνικής Αποκλεισμού

Cairde
Challenging ethnic minority health inequalities

ESIS
CENTRO DE ESTUDOS
INTERVENÇÃO
SOCIAL

SASTIPEN

www.romainfluencersnetwork.eu

romainfluencersnetwork@gmail.com

Roma Influencers Network

[Roma_Influencers_Network](#)

Proiect: „Influencerii romi: ruperea cercului vicios al
căsătoriilor timpurii și al maternității precoce în
comunitățile rome”

Recomandări de politică - Pachetul de lucru 3,
Activitatea 3.4

Mai, 2026

Cuprins

Contextul proiectului	3
1. Rezumat	4
2. Prezentarea Problemei.....	5
3. Analiza Comparativa a Principalelor Concluzii.....	7
4. Recomandari de politici	8
5. Concluzii	12
Bibliografie	13

Contextul proiectului

Această sinteză a fost elaborată în cadrul proiectului Erasmus+ „Roma Influencers - Breaking the Circle of Early Marriages and Early Motherhood in Roma Communities”. Ea se bazează pe rapoartele de recomandări privind politicile naționale întocmite de partenerii proiectului din Grecia, Irlanda, România și Portugalia, în conformitate cu orientările metodologice stabilite pentru Pachetul de lucru 3, Activitatea 3.4.

Documentul identifică principalele constatări comune, provocările structurale și prioritățile de politică

care reies din cele patru contexte naționale, evidențiind în același timp abordările și recomandările specifice fiecărei țări. Acesta adoptă o perspectivă bazată pe drepturi, intersecțională și centrată pe comunitate, aliniată la cadrele europene privind incluziunea romilor, drepturile copiilor, egalitatea de gen și combaterea discriminării.

1. Rezumat

Căsătoriile timpurii și maternitatea precoce continuă să afecteze, printre alte grupuri vulnerabile din punct de vedere social și economic, fetele și tinerele de etnie romă din mai multe țări europene. Rapoartele naționale din Grecia, Irlanda, România și Portugalia demonstrează că aceste fenomene nu pot fi înțelese exclusiv dintr-o perspectivă culturală. Dimpotrivă, ele sunt strâns legate de inegalitățile structurale, printre care sărăcia, excluziunea socială, dezavantajul educațional, inegalitatea de gen, discriminarea, condițiile precare de locuire și accesul limitat la asistență medicală și la serviciile publice.

Analizând în mod specific comunitățile rome din țările partenere, rapoartele elaborate în cadrul proiectului „Roma Influencers” identifică, în toate cele patru țări, o strânsă legătură între căsătoria timpurie, abandonul școlar și maternitatea timpurie. Așa cum s-a întâmplat adesea în multe societăți occidentale în trecut, fetele rome se pot confrunța în continuare cu așteptări sociale

legate de rolurile tradiționale de gen, de onoarea familiei și de maternitate ca indicator al identității adulte. În același timp, multe femei intervievate în cadrul cercetării, desfășurată în contextul proiectului, și-au exprimat conștientizarea consecințelor negative

asociate cu căsătoria timpurie și maternitatea timpurie, inclusiv întreruperea studiilor, oportunități reduse de angajare, dependență economică, provocări legate de sănătatea mintală și autonomie limitată.

Deși cele patru țări diferă în ceea ce privește cadrele juridice, capacitățile instituționale și modelele de punere în aplicare a politicilor, se conturează câteva strategii comune de intervenție.

Participarea comunității, rolul de lider al femeilor rome și intervențiile adaptate contextului cultural sunt, prin urmare, considerate componente esențiale ale unor răspunsuri politice eficiente.

O altă concluzie importantă este că progresul durabil necesită politici publice coordonate, pe termen lung și bazate pe drepturi, elaborate în parteneriat cu comunitățile rome însele. Răspunsurile eficiente trebuie să combine protecția juridică cu măsuri de incluziune socială,

oportunități educaționale, servicii de sănătate și participarea activă a femeilor și fetelor rome.

1. Prezentarea problemei

Căsătoriile între minori, căsătoriile timpurii și forțate, precum și maternitatea precoce sunt recunoscute la nivel internațional ca practici care pot compromite drepturile copiilor, egalitatea de gen, accesul la educație și incluziunea socială. Organizații internaționale precum UNICEF, Consiliul Europei și Uniunea Europeană au subliniat în mod constant impactul negativ al acestor fenomene asupra sănătății, autonomiei și perspectivelor de viață ale fetelor.

Rapoartele naționale elaborate în cadrul proiectului Roma Influencers demonstrează că căsătoriile timpurii și maternitatea timpurie sunt încă prezente în unele comunități rome din Grecia,

Irlanda, România și Portugalia. Cu toate acestea, rapoartele precizează, de asemenea, că aceste

fenomene nu trebuie interpretate ca fiind caracteristici inerente sau omogene ale culturii rome.

Rapoartele subliniază în mod constant caracterul intersecțional al problemei. Fetele de etnie romă se află adesea la intersecția dintre discriminarea etnică, inegalitatea de gen și vulnerabilitatea socio-economică.

O constatare recurentă în toate cele patru țări este, așa cum s-a subliniat deja, legătura strânsă dintre căsătoria timpurie și abandonul școlar. Rapoartele evidențiază, de asemenea, aspecte importante legate de sănătate. Deși există unele diferențe între țări, tinerele mame se confruntă, în general, cu obstacole în ceea ce privește accesul la serviciile de sănătate, la informații privind sănătatea reproducerii, la îngrijire prenatală și la sprijin în domeniul sănătății mintale.

Cadrele juridice diferă de la o țară la alta. Legislația interzice în mod clar căsătoria copiilor, fără excepții, în Portugalia (Legea nr. 39/2025) și Irlanda (Legea privind înregistrarea civilă din 2014). În Grecia și România, vârsta minimă legală pentru căsătorie este de 18 ani, deși pot exista excepții în anumite circumstanțe. În ciuda acestor restricții legale, rapoartele arată că uniunile informale continuă să aibă loc la vârste foarte fragede. Acest lucru relevă discrepanțe importante între legislație și realitățile sociale, subliniind necesitatea unor abordări preventive, bazate pe comunitate și multidimensionale.

În același timp, cercetarea identifică semne de schimbare socială. Femeile rome mai tinere subliniază din ce în ce mai mult importanța educației, a amânării maternității, a profesiei, oportunități și autonomie personală. Mulți participanți și-au exprimat dorința de a avea un acces mai bun la informații, sprijin și oportunități.

Mulți dintre ei și-au exprimat, de asemenea, dorința de a-și trăi copilăria fără presiunile asociate căsătoriei și maternității, fără presiunea responsabilităților asociate căsătoriei și maternității:

„Mi-era teamă că nu mă voi descurca ca femeie în gospodărie. Nu eram pregătită să mă căsătoresc.” (Femeie romă, 24 de ani, România).

„Nu m-am gândit niciodată că va fi așa, că va fi atât de solicitant. Eram mereu obosită și îmi era teamă că nu voi ști ce să fac.” (Femeie romă portugheză, 24 de ani, Portugalia).

„Fetele sunt încă copii. Nu trebuie să se căsătorească.” (Femeie din Grecia, 32 de ani, Grecia).

„Continuați să studiați, astfel încât, atunci când veți avea copii, să fiți pregătite să le

1. Analiza comparativă a principalelor concluzii

Una dintre cele mai puternice concluzii comune ale celor patru rapoarte este recunoașterea faptului că căsătoria timpurie și maternitatea timpurie sunt strâns legate de inegalitățile structurale, mai degrabă decât să fie doar practici culturale.

Raportul Greciei subliniază faptul că căsătoria timpurie este înrădăcinată în contexte mai largi de sărăcie intergenerațională, excluziune socială și inegalitate de gen. În mod similar, raportul României evidențiază rolul sărăciei, al discriminării, al condițiilor precare de locuit și al accesului limitat la educație și asistență medicală. Raportul Portugaliei avertizează în mod explicit împotriva interpretării căsătoriei timpurii ca o caracteristică culturală omogenă a comunităților rome, în timp ce raportul Irlandei subliniază rolul excluziunii sociale, al condițiilor de viață nesigure și al barierelor în calea accesului la servicii.

Toate rapoartele pledează pentru abordări nestigmatizante, care să recunoască diversitatea comunităților rome și importanța abordării factorilor sociali determinanți la scară mai largă.

Educația se conturează ca una dintre temele centrale în toate cele patru țări.

Rapoartele identifică în mod constant abandonul școlar atât ca cauză, cât și ca consecință a căsătoriei timpurii și a maternității timpurii. Fetele părăsesc frecvent școala din cauza așteptărilor legate de căsătorie, a sarcinii sau a responsabilităților de îngrijire. În multe cazuri, întreruperea educației limitează semnificativ oportunitățile viitoare de angajare și consolidează ciclurile de sărăcie.

România și Portugalia subliniază în mod special necesitatea unor politici mai ferme de menținere a elevilor în școală, a programelor de mentorat și a medierii educaționale. Grecia pune accentul pe frecvența școlară obligatorie și pe rolul mediatorilor romi în cadrul sistemului de învățământ, în timp ce Irlanda subliniază importanța parcursurilor educaționale flexibile și a sprijinului pentru îngrijirea copiilor acordat tinerelor mame.

Un aspect important este faptul că toate rapoartele pledează pentru facilitarea rămânerii în sistemul de învățământ sau a reîntoarcerii la studii a fetelor însărcinate și a tinerelor mame.

Accesul la servicii medicale și drepturile reproductive constituie un alt domeniu politic cheie.

Rapoartele evidențiază obstacole semnificative în calea educației privind sănătatea reproductivă și a accesului la asistență medicală în rândul fetelor și femeilor rome, în special în ceea ce privește cursurile prenatale.

Portugalia semnalează dificultăți de comunicare cu personalul medical. În Grecia, Irlanda și România, unul dintre principalele motive a fost faptul că multe femei nu știau de existența acestor cursuri, deoarece nu fuseseră niciodată informate în acest sens. În rândul femeilor de etnie romă care locuiesc în Irlanda, limba se dovedește din nou a fi o barieră majoră în calea accesului la cursurile prenatale.

1. Recomandări de politică

Rapoartele naționale subliniază în mod constant faptul că intervențiile durabile necesită următoarele strategii:

Autonomizarea fetelor și femeilor rome se reflectă puternic în recomandările de politică ale tuturor țărilor. Irlanda subliniază cu tărie importanța vocii femeilor rome în elaborarea politicilor și în conceperea serviciilor. Portugalia evidențiază rolul mediatorilor romi și al femeilor respectate în cadrul comunităților. România subliniază implicarea organizațiilor rome, a mediatorilor și a femeilor influente în campaniile de sensibilizare.

Grecia subliniază necesitatea dezvoltării de programe menite să asigure autonomizarea fetelor rome și promovarea unor modele pozitive de urmat.

Această accentuare reflectă o schimbare mai amplă de la intervențiile paternaliste către guvernanta participativă și modelele bazate pe emancipare, care sunt considerate esențiale pentru consolidarea autonomiei, a luării de decizii în cunoștință de cauză și a incluziunii sociale pe termen lung.

Toate rapoartele evidențiază, de asemenea, deficiențe în coordonarea instituțională. România

subliniază în special fragmentarea serviciilor și cooperarea insuficientă între școli, sistemele de sănătate și serviciile sociale, oferind totodată recomandări detaliate privind echipele multidisciplinare care să implice școlile, serviciile sociale, furnizorii de servicii medicale și organizațiile rome. În mod similar, Portugalia pledează pentru cooperarea interinstituțională între școli, serviciile de sănătate și actorii din domeniul intervenției sociale, în timp ce Grecia solicită un mix de politici integrate care să combine legislația, educația, sănătatea și protecția socială.

Irlanda, pe de altă parte, pune accentul pe abordări integrate, multisectoriale și bazate pe comunitate.

Rapoartele resping în mod constant abordările punitive sau bazate exclusiv pe interdicții. În schimb, acestea susțin intervențiile bazate pe dialog și campaniile de sensibilizare conduse de comunitate.

Acest lucru reflectă recunoașterea faptului că o schimbare socială durabilă necesită încredere, participare și asumarea responsabilității la nivel local.

Din diversele rapoarte reiese că toate politicile și intervențiile locale trebuie să se bazeze pe recunoașterea universalității drepturilor omului și a drepturilor copiilor,

promovând în același timp dialogul între diferitele grupuri sociale și culturale, precum și între profesioniști și comunitățile rome. Grecia menționează în mod specific necesitatea promovării dialogului cu liderii comunitari și religioși pentru a combate practicile dăunătoare fără a accentua stigmatizarea.

În ceea ce privește prevenirea, toate cele patru țări consideră educația o strategie centrală de prevenire. Printre prioritățile cheie se numără:

- Prevenirea abandonului școlar, în special prin cooperarea dintre sistemul de învățământ, serviciile sociale, autoritățile locale și organizațiile societății civile;
- Extinderea programelor de mentorat;
- Oferirea de cursuri educaționale flexibile pentru tinerele mame;
- Investiții în formarea profesională, dezvoltarea competențelor profesionale și educația financiară pentru adolescentele române, cu scopul de a le oferi alternative la căsătoria timpurie.
- Formarea cadrelor didactice în competențe interculturale;
- Consolidarea rolului mediatorilor romi;
- Elaborarea de campanii naționale, desfășurate într-o manieră nediscriminatorie și adecvată din punct de vedere cultural, care să promoveze dreptul la educație, dreptul copiilor la timp liber și dezvoltarea copiilor prin educație.

Educația este prezentată în mod constant nu doar ca un factor de protecție, ci și ca o cale către autonomie, participare socială și independență economică.

Tot din perspectiva prevenirii, rapoartele pledează pentru măsuri de asistență medicală accesibile, adaptate din punct de vedere cultural și bazate pe comunitate.

Printre prioritățile comune se numără:

- Educația în domeniul sănătății sexuale și reproductive, în special prin sprijinirea discuțiilor inițiate de comunitate în cadrul comunităților romi;
- Asigurarea accesului la informații adaptate contextului cultural privind sănătatea sexuală și reproductivă, furnizate, în mod ideal, de educatori romi de aceeași vârstă, special pregătiți în acest sens.
- Servicii de îngrijire medicală prenatală și maternă adaptate contextului cultural, furnizate de profesioniști care utilizează strategii de comunicare incluzive pentru a construi o relație de încredere între comunitățile romi și instituțiile medicale.
- Unități medicale mobile;
- Sprijin pentru sănătatea mintală;
- Furnizarea de servicii medicale confidențiale și nediscriminatorii.

Așa cum subliniază raportul din Grecia, este esențial să se sublinieze faptul că „politicile menite să prevină căsătoriile timpurii și maternitatea precoce pot fi îmbogățite printr-o abordare modernă a sănătății publice care să țină seama de rolul perigeneticii și epigeneticii. Condițiile de viață înainte, în timpul și după sarcină — precum sărăcia, stresul cronic, accesul limitat la servicii medicale, educație și sprijin social — afectează nu

numai starea actuală de sănătate a mamei și a copilului, ci și oportunitățile viitoare de dezvoltare.

Din acest motiv, sunt propuse intervenții specifice pentru sprijinirea tinerelor femei rome și a familiilor acestora, cu accent pe îngrijirea prenatală, sănătatea mintală, educația parentală și crearea unor medii stabile și sigure, care să favorizeze mobilitatea socială intergenerațională și egalitatea de șanse.

Toate cele patru rapoarte recomandă formarea specializată a profesioniștilor care lucrează cu comunitățile de rome. Domeniile prioritare includ:

- Drepturile copilului;
- Egalitatea de gen;
- Combaterea discriminării;
- Comunicarea interculturală;
- Identificarea timpurie a situațiilor de risc;
- Procedurile de referire către servicii specializate;
- Sănătatea reproducerii;
- Implicarea comunității.

Formarea profesioniștilor este considerată esențială pentru îmbunătățirea răspunsului instituțional și pentru reducerea practicilor discriminatorii.

În cele din urmă, lipsa datelor este identificată ca o provocare majoră în toate cele patru țări. Rapoartele subliniază absența unor date sistematice, dezagregate și ne-stigmatizante privind:

- căsătoriile timpurii;
- uniunile informale;
- sarcinile la adolescente.

În unele țări este considerată importantă și colectarea de date privind ratele abandonului școlar.

România și Portugalia pun un accent deosebit pe dezvoltarea sistemelor naționale de monitorizare și pe elaborarea politicilor bazate pe dovezi. Grecia recomandă implementarea unor sisteme de avertizare timpurie care să implice școlile, serviciile de sănătate și serviciile sociale. Irlanda solicită practici etice și ne-stigmatizante de colectare a datelor.

Îmbunătățirea procesului de colectare a datelor este considerată esențială pentru:

- Înțelegerea tendințelor fenomenului;
- Identificarea zonelor cu risc ridicat;
- Monitorizarea eficienței politicilor publice;
- Alocarea adecvată a resurselor;
- Elaborarea unor intervenții țintite.

1. Concluzii

Analiza comparativă a rapoartelor naționale din Grecia, Irlanda, România și Portugalia demonstrează că fenomenul căsătoriilor timpurii și al maternității timpurii în comunitățile de romi reprezintă un fenomen social multidimensional, profund ancorat în inegalități structurale și procese de excluziune socială.

Deși toate cele patru țări dispun de cadre legislative privind căsătoria minorilor, legislația singură nu este suficientă pentru a aborda această problemă. Prevenirea sustenabilă necesită abordări integrate, bazate pe drepturile omului și participative, capabile să răspundă determinantelor sociale mai largi care afectează fetele și tinerele femei rome.

Un mesaj comun deosebit de important este necesitatea evitării interpretărilor stigmatizante sau reduționiste din punct de vedere cultural. Căsătoriile timpurii și maternitatea timpurie trebuie înțelese în contextul mai larg al sărăciei, excluziunii sociale, discriminării și oportunităților limitate.

Rapoartele evidențiază, de asemenea, importanța implicării directe a comunităților de romi în proiectarea și implementarea soluțiilor. Experiențele de viață, leadershipul și participarea femeilor rome reprezintă elemente centrale pentru dezvoltarea unor intervenții eficiente și sustenabile.

În final, sinteza evidențiază faptul că progresul real necesită angajament politic pe termen lung, investiții publice susținute și o cooperare solidă între guverne, servicii publice, organizații ale societății civile și comunitățile de romi.

Doar prin abordări coordonate și incluzive va fi posibilă întreruperea ciclurilor de excluziune și extinderea oportunităților pentru fetele și tinerele femei rome din întreaga Europă..

Bibliography

CESIS et al. (2025). *Comparative Report: Early Marriages and Early Motherhood in Roma Communities*. “Roma Influencers - Breaking the Circle of Early Marriages and Early Motherhood in Roma Communities” project, Erasmus+ Program.

CESIS - Center for Social Intervention Studies & Sastipen Association - Roma Center for Health Policy (2025), *National Report on Early Marriage and Early Motherhood in Roma Communities - Romania*, “Roma Influencers - Breaking the Circle of Early Marriages and Early Motherhood in Roma Communities” project, Erasmus+ Program.

CESIS - Center for Social Intervention Studies & Cairde (2025). *National Report: Early Marriages and Early Motherhood in Roma Communities - Ireland*, Roma Influencers - Breaking the Circle of Early Marriages and Early Motherhood in Roma Communities” project, Erasmus+ Program.

CESIS C CooperActiva (2025). *National Report: Early Marriages and Early Motherhood in Roma Communities - Portugal*, Roma Influencers - Breaking the Circle of Early Marriages and Early Motherhood in Roma Communities” project, Erasmus+ Program.

CESIS C Klimaka (2025). *National Report: Early Marriages and Early Motherhood in Roma Communities - Greece*, Roma Influencers - Breaking the Circle of Early Marriages and Early Motherhood in Roma Communities” project, Erasmus+ Program.